

GEMEENTE ENSCHEDE

VERANTWOORDING

PARTICIPATIE

OMGEVINGSVISIE

ENSCHDE

INHOUDSOPGAVE

1. VISUELE SAMENVATTING PARTICIPATIE PROCES 3

1.1	Omgevingsvisie	5
1.2	Participatieproces	6
1.3	Publieksanalyse	7

2. PARTICIPATIE FASE 1: IDENTITEIT 10

2.1	Participatievorm en aanpak	10
2.2	Communicatie	10
2.3	Opbrengst	11
2.4	Geleerde lessen	11

3. PARTICIPATIE FASE 2: VERKENNINGEN 12

3.1	Participatievorm en aanpak	12
3.2	Opbrengst	13
3.3	Geleerde lessen	14

4. PARTICIPATIE FASE 3: TOEKOMSTBEELD 15

4.1	Participatie met ketenpartners en maatschappelijke organisaties	15
4.2	Participatie met inwoners van Enschede	16

5. PARTICIPATIE FASE 4: ONTWERP OMGEVINGSVISIE 19

5.1	Participatiebijeenkomst leefmilieus	19
5.2	Opbrengst	19
5.3	Geleerde lessen	20
5.4	Separate participatie momenten	20

6. PARTICIPATIE FASE 5: VISIE 21

6.1	Separate participatie momenten	21
-----	--------------------------------	----

1. VISUELE SAMENVATTING PARTICIPATIE PROCES

We wilden inwoners van onze gemeente graag laten meedenken over de vragen die we in de omgevingsvisie beantwoorden. Daarom stelden we een Participatieplan omgevingsvisie(2022) op. Hierin legden we de belangrijkste uitgangspunten van de participatie vast. Het proces om tot de omgevingsvisie te komen knipten we op in vijf fasen. In iedere fase stond een andere vraag centraal.

Deze verantwoording is een verslag van de participatieonderdelen in alle fasen van de omgevingsvisie. Het routeplan op de volgende pagina geeft aan wie we op welk moment betrokken.

Bij het vormgeven van de participatie bij de omgevingsvisie zochten we steeds de samenwerking op met andere projectteams en collega's binnen de gemeente. We bouwden op de inhoudelijke deskundigheid van collega's, ook bij alle deelproducten van de omgevingsvisie. Zo oefenden we met het integraal werken volgens de Omgevingswet.

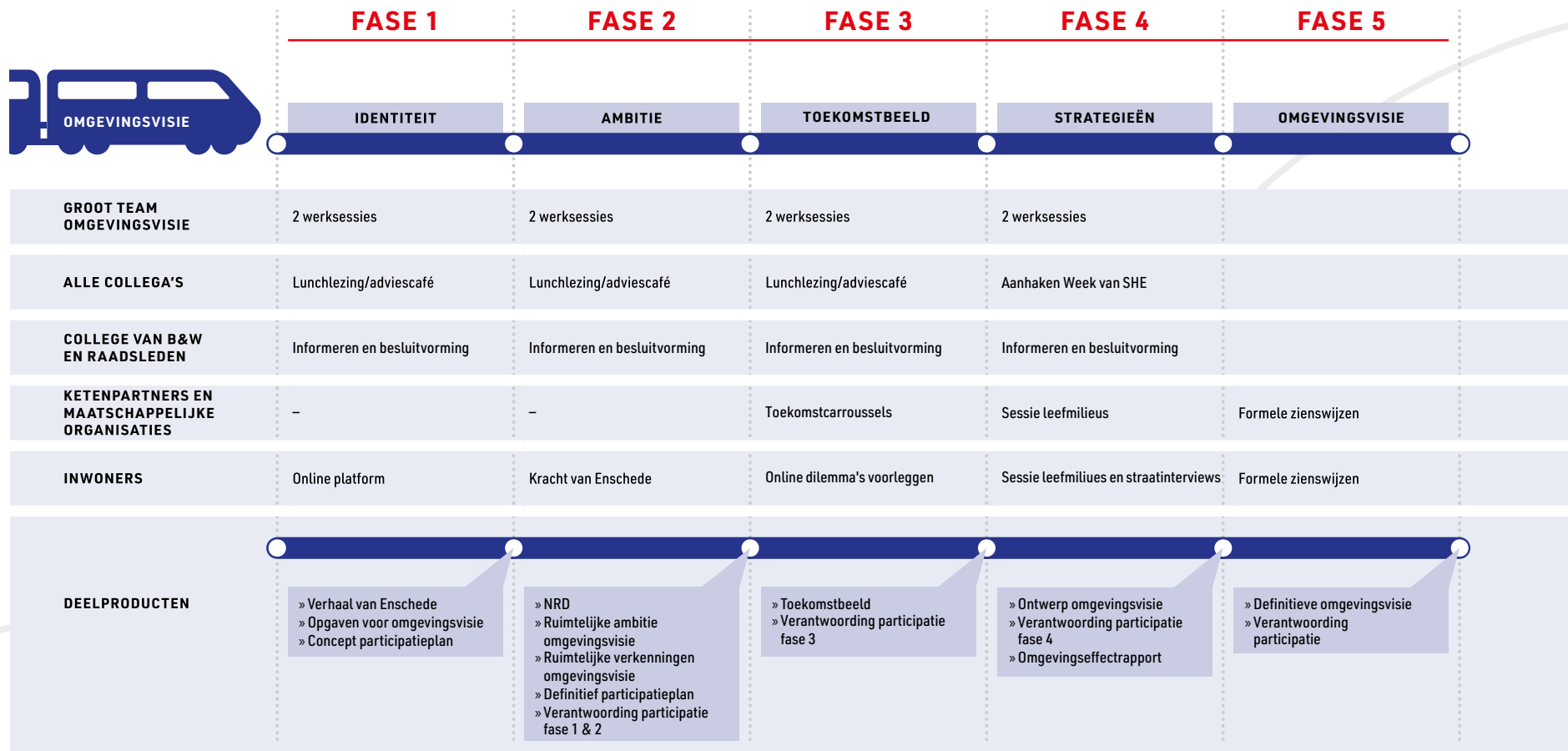
Het kernteam omgevingsvisie organiseerde per fase inhoudelijke werksessies met collega's uit het grotere team omgevingsvisie. Ook het College van B&W, de Stedelijke Commissie, kamer Fysiek en de raad informeerden we in elke fase over de voortgang en deelproducten van de omgevingsvisie.

Daarnaast vroegen we geregeld extra ideeën of verdieping op bepaalde inhoudelijke dossiers bij collega's van verschillende afdelingen. Verder informeerden we collega's die inhoudelijk minder betrokken waren via lunchlezingen en adviescafés.

ROUTEKAART OMGEVINGSVISIE

In fase 3 betrokken we voor het eerst ketenpartners en maatschappelijke organisaties op een intensieve manier. Dat deden we -onder andere- door het organiseren van bijeenkomsten (de toekomstcarroussels).

We versterkten ook het integrale werken en breidden het kernteam uit met een collega van het sociaal domein. Vanuit verschillende disciplines -economie, wonen, cultuurhistorie, mobiliteit, energie, duurzaamheid, bodem en water en buitengebied- sloot er een collega aan bij het wekelijks grotere team overleg. Tijdens dat overleg maakten we gezamenlijk keuzes die voor de omgevingsvisie van belang zijn.

We haakten geregeld collega's met vakspecialistische kennis aan van buiten het grotere omgevingsvisie team. Verder informeerden we andere collega's die inhoudelijk minder betrokken. Dat deden we via lunchlezingen, adviescafés en we sloten aan bij afdelingsoverleggen.

In fase 4 werkten we aan de zogenaamde leefmilieus die we in onze stad zien. En waren we voor het eerst aan de slag met het Digitaal Stelsel Omgevingswet, waarin we de omgevingsvisie openbaar maken. Dat was een ingewikkeld proces waarbij kennis en kunde van andere gemeenten ons inspireerde en stimuleerde.

OMGEVINGSVISIE

Enschede verandert snel. De stad groeit en het aantal inwoners ook. We hebben te maken met een veranderend klimaat en we gaan met z'n allen over op schone en duurzame energiebronnen. Al deze ontwikkelingen vragen om ruimte. Hoe kunnen we de schaarse ruimte zo goed mogelijk benutten? Wat vinden we daarbij belangrijk en welke keuzes zijn hiervoor nodig? Dat beschrijven we in de omgevingsvisie. We doorliepen een werkwijze met vijf verschillende fasen. Uiteindelijk stelt de gemeenteraad de omgevingsvisie vast.

De omgevingsvisie geeft antwoord op twee vragen:

- Hoe gaan we de bestaande leefomgeving en specifieke kwaliteiten daarvan beschermen, behouden en beheren?
- Wat gaan we doen om de stad nog mooier, gezonder en aantrekkelijker te maken?

Over die vragen lieten we de inwoners van onze gemeente meedenken. Daarom maakten we een Participatieplan omgevingsvisie (2022) waarin we de belangrijkste uitgangspunten van de participatie vastlegden.

Door participatie werd de omgevingsvisie kwalitatief beter. Inwoners en ondernemers, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten en samenwerkingspartners droegen met hun kennis van de directe leefomgeving inhoudelijk bij. Zij wisten goed wat er speelt en wat er in de gemeente nodig is. Bovendien kan participatie leiden tot meer gedragen oplossingen en biedt het proces ruimte om meer verbinding met genoemde belanghebbenden aan te gaan. Uiteraard namen we de gemeentelijke collega's en het bestuur mee in het participatieproces.

1.2

PARTICIPATIEPROCES

Fase 1 en 2 waren de onderzoeksfasen waarbij we de identiteit van Enschede onderzochten en de toekomstdromen analyseerden. Dit resulteerde in vier toekomstverkenningen. In fase 3 en 4 stelden we de voorloper van omgevingsvisie op, het Toekomstbeeld, op basis van alle inzichten uit de onderzoeksfasen. In fase 5 legden we de ontwerp omgevingsvisie ter inzage en was er een formeel moment van inspraak.

Visueel ziet het er als volgt uit:

De onderstaande tabel toont de opzet van het participatietraject. Het is vormgegeven op basis van de Relevant-gesprek-methodiek.

	FASE 1: IDENTITEIT	FASE 2: AMBITIE	FASE 3: GEBIEDEN	FASE 4: STRATEGIEËN
Waarom in gesprek?	Meedenken over de kwaliteiten van de gemeente.	Meedenken over de verschillende toekomstbeelden voor de gemeente.	Meedenken over ruimtelijke uitwerking van het gewenste toekomstbeeld.	Inzicht verkrijgen in eventuele discussiepunten.
Waarover in gesprek?	Kernwaarden en verhaallijnen van de gemeente.	Dromen en zorgen voor de toekomst.	Toekomstbeeld en vertaling naar specifieke gebieden.	De conceptvisie en kaartmateriaal.
Met wie in gesprek?	Inwoners	Inwoners	- Inwoners - Maatschappelijke organisaties - Ketenpartners	- Inwoners - Maatschappelijke organisaties - Ketenpartners
Hoe in gesprek?	Online participatieplatform	- TV-magazine - Enschede peiling - Enquête - Wijkraden	- Ingesprek met ketenpartners d.m.v. Toekomstcarroussels - Online voorleggen van dilemma's	- Werksessie met wijk- en dorpsraden en ketenpartners - Online 'roadshow' met het toekomstbeeld - Werksessie met ketenpartners om samenwerking uit te werken
Output	Gezamenlijke taal over de kwaliteiten van Enschede.	Een eerste idee over de gewenste toekomst voor Enschede.	Een gedragen concept toekomstbeeld.	Gedragen visiekaart.

1.3

PUBLIEKSANALYSE

Er is een inventarisatie van de belanghebbenden gemaakt. Zij zijn ingedeeld naar de rol die ze in het omgevingsvisie project hadden: beslisser, beïnvloeder, uitvoerder of gebruiker. Daarna maakten we een keuze over de gewenste betrokkenheid. In hoeverre laten we de belanghebbenden meebepalen, meewerken, meedenken en meeweten? Dit was het vertrekpunt voor het verder uitwerken van de participatiestrategie voor fase 2.

- **Beslissers:** belanghebbenden die besliskracht hebben vanuit hun bepalende invloed op het project of in de uitvoering (niet zozeer vanuit hun formele rol als bevoegd gezag);
- **Beïnvloeders:** mensen waarvan het projectteam een bepaalde inhoudelijke inbreng wil krijgen.
- **Uitvoerders/leveranciers:** mensen die daadwerkelijk meewerken aan het project;
- **Gebruikers:** de belanghebbenden in deze cirkel spelen geen actieve rol in het project (ze worden wel op de hoogte gehouden);

BESLISSERS

Gemeenteraad	De gemeenteraad stelt de omgevingsvisie vast. Terwijl het participatieproces loopt informeren we de raadsleden over het proces en de resultaten. Ook nodigen wij hen uit om als toehoorder deel te nemen aan de sessies met de ketenpartners. Naast de geplande raadsvergaderingen, werkt de gemeenteraad in gespecialiseerde commissies, die we ook informeren over de voortgang en de aanpak.
College B&W	Het College legt de concept omgevingsvisie uiteindelijk ter besluitvorming voor aan de gemeenteraad. We betrekken het college bij de participatieaanpak en de bijbehorende resultaten. Voor het college gebruiken we de collegevergaderingen om hen bij te praten. We houden de verantwoordelijk wethouder op de hoogte door aan te sluiten bij zijn portefeuille overleggen. Daarnaast praten we wethouders die raakvlakken hebben met de omgevingsvisie bij in hun portefeuille overleggen.
Kernteam Omgevingsvisie	Het kernteam bestaat uit ambtenaren van de gemeente Enschede en een ingehuurd team van Witteveen+Bos (zij richten zich vooral op het schrijven van het OER (omgevingseffect rapportage)).
Schijf van zes	Vanuit verschillende disciplines is er wekelijks afstemming met het kernteam. We noemen dat overleg de Schijf van zes, hoewel er meer collega's aanschuiven. Zij zijn de ambassadeurs van de Omgevingsvisie richting hun team. Daarnaast leveren zij inhoudelijke input en schrijven mee aan de stukken. Door de betrokkenheid van deze groep mensen kunnen we binnen de omgevingsvisie integrale keuzes maken.
Collega's met vakspecialistische kennis	Deze collega's leveren kennis en deskundigheid als het gaat om de diverse beleidsonderwerpen. Zij denken mee over de omgevingsvisie. Bijvoorbeeld bij het beoordelen van het OER. We betrekken in fase 3 hiervoor collega's die ervaring hebben met het opstellen/beoordelen van een MER (te vergelijken met OER).

BEÏNVLOEDERS

Provincie Overijssel	Bestuurslaag tussen Rijk en gemeente die een eigen omgevingsvisie ontwikkelde. Een belangrijke partij om te betrekken gedurende het proces.
Regio	Bestuurders van het Bezirk Münster, de daar binnen liggende gemeentes, Stadt Münster, regio Twente en regio Achterhoek, provincie Overijssel en provincie Gelderland hebben met elkaar de ambitie uitgesproken om op basis van onderwerpen/thema's te gaan samenwerken. Dit ligt vast in het memorandum Oost-Nederland-Münsterland. In het memorandum zijn samenwerkingsafspraken opgenomen over de thema's economie, arbeidsmarkt, bereikbaarheid en onderwijs.
Waterschap	De waterschappen hebben kennis en kunde in huis over het watersysteem. Het waterschap kan meedenken over de waterparagraaf in de Vechtstromen omgevingsvisie en/of haar belangen inbrengen tijdens de totstandkoming van de visie. De uitdaging is om de waterwaarden te benoemen en die te koppelen aan de maatschappelijke opgaven in een gebied.
Omliggende	De gemeenten Hengelo, Oldenzaal, Dinkelland, Haaksbergen, Losser en de Duitse buurgemeenten. Enschede ontvangt vanwege haar gemeenten Duitslandagenda regelmatig bezoeken van (bestuurlijke) delegaties en organiseert vaak bijeenkomsten over het thema grensoverschrijdende samenwerking. Enschede werkt hierin nauw samen met o.a. Regio Twente en Provincie Overijssel.

UITVOERDERS

Omgevingsdienst	Zet zich in voor het beschermen van de leefomgeving, het milieu en de natuur (controles, vergunningen en het adviseren van gemeenten vanuit expertise).
Regio Twente/	Regio Twente is het samenwerkingsverband van de veertien Twentse gemeenten. Onderdeel hiervan zijn o.a. SamenTwente GGD Twente, OZJT (Organisatie voor Zorg en Jeugdhulp) en Veilig Thuis Twente.
Veiligheidsregio	Voeren beleid uit en adviseren ons als gemeente hoe we een veilige en gezonde omgeving voor inwoners, bedrijven en bezoekers van de regio Twente (VRT) behouden. We houden deze partij goed op de hoogte van de ontwikkelingen.

GEBRUIKERS	
Belangengroepen/	Denk hierbij aan sport, cultuur, onderwijs, etc. Het zijn georganiseerde groepen die opkomen voor de belangen van de inwoner. verenigingen Natuur- en Milieuorganisaties, Landbouworganisatie, Monumentenzorg, Stichting Enschede promotie, etc.
Jongerenraad	Een groep geïnteresseerde middelbare scholieren die gevraagd en ongevraagd advies geeft over politieke en maatschappelijke onderwerpen.
#JONG053praatmee	Een groep geïnteresseerde VO en MBO-scholieren die gevraagd en ongevraagd advies geeft over politieke en maatschappelijke onderwerpen.
UT studenten	Zij namen deel tijdens de Toekomstcaroussels op 22 maart en 7 juni. Daarnaast vulde op 22 maart een grote groep studenten onze enquête in.
Maatschappelijke Organisaties	Denk hierbij aan sociale wijkteams, jeugdzorg instellingen, huisartsen, verzorgingstehuizen, woningcorporaties.
Enschede panel	Betrokken in fase 2 toen het Kennispunt Twente een Stadspeiling uitvoerde.
Ondernemerspanel	Enschede kent vele bedrijven. We willen ondernemers graag betrekken bij de totstandkoming van de omgevingsvisie.
Inwoners	De gemeente betreft haar inwoners bij de ontwikkeling van de omgevingsvisie.

2. PARTICIPATIE FASE 1: IDENTITEIT

Dit hoofdstuk beschrijft de participatie in fase 1 van de omgevingsvisie.

PARTICIPATIEVORM EN AANPAK

We gingen in gesprek over de kernwaarden en verhaallijnen van Enschede. Onze doelgroep waren de inwoners van onze gemeente. We riepen hen via sociale media en persberichten op om mee te denken over de kwaliteiten van Enschede. Dat deden we via het online participatieplatform InBeeld.

Het doel van participatie in deze fase was om de belangrijkste eigenschappen, de kernkwaliteiten, van onze gemeente op te halen. Uitgangspunten voor deze fase waren de verhaallijnen uit de Marketingvisie van de gemeente. Het betrof de verhaallijnen:

- Bruisende stad;
- Groene leefstad;
- Ondernemende kennisstad;
- Creatieve stad.

COMMUNICATIE

Via Instagram, Facebook en LinkedIn riepen we mensen op om InBeeld te bekijken, een reactie en een foto achter te laten. Ook plaatsten we een artikel in Enschede Centraal met een QR-code naar InBeeld. We spraken met het Jongerenberaad Enschede en we informeerden de wijkraden over de start van het project. Daarbij stelden we de vraag of zij InBeeld onder de aandacht wilden brengen in hun wijk. Naast InBeeld maakten we een algemeen e-mailadres bekend waar mensen met vragen terecht konden.

Intern namen we de Raadscommissie Omgevingsbeleid mee in het proces. Zij kon reageren op de testversie. Daarna volgde een oproep via e-mail en intranet aan collega's om op InBeeld te reageren.

OPBRENGST

De inhoudelijke reacties die we via het online participatieplatform kregen (24 stuks), zijn hieronder samengevat naar thema per verhaallijn. Mensen posten foto's, schreven reacties en stelden vragen. Wat opviel is dat degenen die reageerden al naar de toekomst keken.

ONDERNEMENDE KENNISSTAD	CREATIEVE STAD	BRUISENDE STAD	GROENE LEEFSTAD
Opleiding studenten en onderzoek	Inclusieve stad gaat ook over fysieke toegankelijkheid	Thema sport en veiligheid	Meer groen toevoegen in de stad en buitengebied open laten
	Upgraden van het Smileyterrein	Wilminktheater en muziekcentrum	Oude stadsparken koesteren en inzetten bij opgaves rond klimaat
	Herontwikkeling Markthal	Het capitool: recreatie en sport	Discussie mbt intensieve veehouderij
			Discussie mbt zonnepanelen buitengebied

Een belangrijke conclusie uit deze participatieronde was dat het onderscheid tussen de verhaallijnen Bruisende stad en Creatieve stad onduidelijk was. Die lagen te dicht bij elkaar om duidelijke grenzen te stellen. Daarom hebben we besloten de vier genoemde verhaallijnen samen te voegen tot drie verhaallijnen. De mediacampagne rondom deze eerste fase leverde 602 clicks op de InBeeld app op. In de tabel hieronder is aangegeven waar die clicks vandaan kwamen.

MEDIUM	BEZOEKERS	CLICKS NAAR INBEELD
Website	212 bezoekers	80
Linked-in	2100 weergaven	41
Instagram story	1200 weergaven / 400 deelnames poll	14
Facebook & Instagram	21.000 bereik / 70.000 weergaven	467
Enschede Centraal	22 scans QR-code naar de website	-

GELEERDE LESSEN

In deze eerste fase richtten we ons vooral op duidelijke informatievoorziening. En op het opzetten van het digitale participatieplatform dat met name op de inwoners was gericht. Een belangrijke constatering is dat er weinig reacties waren op InBeeld. Een mogelijke verklaring is dat een online participatieplatform niet voor iedereen makkelijk toegankelijk is. Een andere mogelijke verklaring is dat we wellicht te veel verschillende vragen stelden.

De poll op Instagram werkte wel heel goed. Waarschijnlijk omdat dit laagdrempeliger is en mensen sneller kunnen reageren. De uitkomsten van zo'n poll zijn helaas niet goed te verwerken in de bouwstenen voor de omgevingsvisie. De keuze tussen bijvoorbeeld stadspark of festival is iets wat niet op die manier in de omgevingsvisie komt. Het feit dat zoveel mensen nu weten dat de gemeente een omgevingsvisie opstelt, waarbij we hen uitnodigen om mee te denken, is wel een mooie uitkomst.

We zijn tevreden met het feit dat we veel mensen wisten te bereiken. Facebook en Instagram waren daarbij belangrijke media.

Punten van aandacht voor de komende fase:

- Het niveau van de omgevingsvisie is abstract, waardoor mensen het lastig vinden om te reageren. We moeten blijven inzetten op het concreet maken van de visie;
- Het platform InBeeld is niet voor alle inwoners een prettige manier om een reactie te geven. We zetten ook daarom andere participatiemiddelen in;
- Zorgen dat we de basis die we legden voor de participatie en communicatie over de omgevingsvisie verder uitbreiden met extra communicatiemiddelen en participatiemomenten.

3. PARTICIPATIE FASE 2: VERKENNINGEN

Deze participatiefase was gericht op de toekomstdromen voor Enschede. We wilden graag dat mensen meedachten over wat voor soort gemeente Enschede in 2050 moet zijn.

PARTICIPATIEVORM EN AANPAK

Voor de participatie in deze fase vroegen we inwoners naar hun toekomstdromen. Hiervoor werkten we samen met de projectgroep Kracht van Enschede. Deze projectgroep ontstond naar aanleiding van de motie Toetsingskader voor de strategische groei naar 170.000+ inwoners. Bij de behandeling van de zomernota 2021 is deze motie aangenomen.

Het college kreeg de opdracht een gesprek met de stad te voeren over dromen, beelden en zorgen in relatie tot onze stad in 2040. Daarvoor benaderden we op verschillende manieren diverse doelgroepen in de Enschedese samenleving. Dit gesprek versterkte de verbinding tussen overheid en samenleving. Het leidde tot meer betrokkenheid van de samenleving bij de omgevingsvisie. En haalde de richting op voor de strategische koers na de gemeenteraadsverkiezingen. Alle resultaten van deze fase zijn samengevat in het document Informatieverwerking (februari 2022).

3.1.1 ANALYSE VAN RECENTE PARTICIPATIETRAJECTEN

We begonnen met een analyse van eerdere gemeentelijke participatieprocessen. We wilden zonder herhaling daarop voortborduren. Het ging om participatie bij de Fietsvisie (2021), Mobiliteitsvisie, Visie op Bodem en Ondergrond, Woonvisie 2025, Water en Klimaat adaptatie (klimaatdialogen), Energievisie, Actieplan Binnenstad, Gezondheidsambitieplan, Fonds Wederopbloei, Groen Ambitieplan en Visie Landelijk gebied. De mening van inwoners uit deze documenten namen we mee.

Een ander traject dat we meenamen was het TV-Magazine (op de lokale tv-zender). Twaalf afleveringen over de toekomst van Enschede werden gekoppeld aan de vijf strategische opgaven van de gemeente. Dat zijn Goed bestuur, Bereikbaarheid van banen, Talent aantrekken en vasthouden, Inclusieve stad en Groene en duurzame stad. De afleveringen bestonden uit gesprekken met deskundigen, straatinterviews en filmpjes over het betreffende onderwerp.

In juni 2021 vond een peiling plaats via het Enschede panel waar 975 mensen op reageerden. De vragen gingen onder andere over de thema's woon- en leefklimaat, relatie tussen inwoner en gemeente, gemeentelijke dienstverlening, welzijn en zorg. De uitkomsten waren neutraal. Wel kwam naar voren dat een grote groep van de respondenten zich soms eenzaam voelt.

In 2021 is tevens de jaarlijkse Stadspeiling Enschede uitgevoerd. Een groep van 1.322 inwoners deed mee aan deze peiling. De thema's cultuur, leefbaarheid en vrijwilligerswerk werden positief beoordeeld, het thema 'informatie van de gemeente' bleek voor verbetering vatbaar.

3.2

OPBRENGST

Voor de binnenstad is het Visiedocument 'De binnenstad van de toekomst' opgesteld. De wijkraad schreef dit document op basis van gesprekken met binnenstadbewoners (Wijkraad Binnenstad, 2021). Verder is hiervoor naar de dromen en zorgen gevraagd van bewoners in gesprek met de wijkraden Wesselerbrink, Eschmarke, Lonneker en Pathmos.

Een ander participatietraject heet "Ik teken voor 80". Dit was een samenwerking van de gemeente, 1Twente Enschede/Tv Enschede FM en dagblad Tubantia. Het doel was om meer stemmen op te halen bij de gemeenteraadsverkiezingen en de lokale democratie te verbeteren. Via de enquête 'IkTekenVoor80' gaven inwoners prioriteit aan verschillende maatschappelijke thema's (Stichting Regionaal Media Centrum Twente, 2022a). De top 5 was afval(overlast), armoedebeleid, woningbouw, veiligheid/aanpak criminaliteit en de energietransitie. De lokale politici werden over deze thema's bevraagd.

De uitkomsten van de participatie via TV-magazine, Enschede Panel en de enquête deelden we in naar strategische opgaven van de Gemeente Enschede. Hieruit kwam een top 5 van dromen en zorgen naar voren. Een team van kunstenaars en ontwerpers maakte plaatjes bij de dromen. Daaronder staat een samenvatting van de belangrijkste opmerkingen.

Schone veilige stad	Groene duurzame stad	Innovatieve ondernemende stad	De sociale stad	De bruisende stad
- Criminaliteit neemt af; minder drugoverlast - De stad is schoon; geen afval op straat en bij afvalcontainers - Schone en aantrekkelijke woonwijken - Huizen, wegen, groen in buurten zijn goed onderhouden, wat stuk is wordt hersteld - Betere verkeersveiligheid - Autoluwe stad - Studenten meer spreiden over de stad - Fiets- en voetgangersvriendelijk - Goed openbaar vervoer - Voldoende (gratis) parkeervoorzieningen - Goede en veilige doorstroom verkeer - Parkeren op een transferium in combinatie met openbaar vervoer	- Enschede groenste stad van Europa - Duurzame energie ook in woningen en bedrijfspanden - Meer groen en water in centrum en wijken - In stand houden, uitbreiden groen, meer parken en bomen - Goed beheer, onderhoud en ruimte voor bomen - Bedrijventerreinen vormen oases van groene woon- en werkgemeenschappen (idem) met voedselbossen - Voor inrichting van de stad kun je inspiratie opdoen uit foto's uit het jaar 1900	- Voldoende werkgelegenheid voor alle groepen in de samenleving - Aantrekkelijk maken voor bedrijven om zich te vestigen in de stad - Innovatief en creatief woningaanbod - Aandacht voor kunst en cultuur; behoud en zichtbaarheid van de historische waarde - Uitblinken! Durf te concurreren met de Randstad - Meer ruimte voor innovatie door bijvoorbeeld belevingstuinen, bouw- en ontwerpvedstrijden - Slow fashion in relatie tot textielverleden - Aandacht voor bereikbaarheid ten opzichte van de rest van Nederland	- Mensgerichte gemeente waar we trots op zijn - Voldoende betaalbare woningen voor alle groepen inwoners - Respect en verdraagzaamheid naar de ander - Voorzieningen dichtbij - Ontmoeting en activiteiten: <i>buurthuis en op wijkniveau;</i> <i>sport en spel; speel- en beweegpleinen voor jong en oud</i> <i>hangplekken voor de jeugd</i> <i>Maak slim gebruik van de al aanwezige initiatieven</i> - Geen eenzaamheid maar omkijken naar elkaar - Stimuleren gezonde leefstijl; Enschede wordt gezondste stad van (post)Nederland - Kansengelijkheid - Mensen met een beperking kunnen ook passend wonen, werken, sporten en recreëren	- Meer cultuur in de binnenstad en in de wijken - Meer unieke en lokale winkels en horeca in de binnenstad, we willen wat te kiezen hebben - Toegangswegen naar Enschede moeten een warm welkom uitstralen - Enschede als metropool van Nederland - creatiever en kleurrijker aanbod voor studenten in de binnenstad - Schone en aantrekkelijke woonwijken - Dorpen met eigen karakter en identiteit - Recreatieve evenementen/dag uitjes attracties

3.3

GELEERDE LESSEN

In de tweede fase werkten we samen met de projectgroep Kracht van Enschede. Dit beviel goed. We konden veel verschillende kanalen inzetten, waardoor we meer inwoners bereikten dan in de eerste fase.

We vroegen in deze fase naar de toekomst van onze gemeente. Dat deden we via verschillende kanalen voor verschillende projectgroepen binnen de gemeente. Hierdoor lag er minder nadruk op het feit dat we die toekomst onderzochten om de omgevingsvisie vorm te geven.

We onderzochten of we het nieuwe gemeentebrede participatieplatform Stem van Enschede konden inzetten in fase 3 en 4. Dat bleek niet geschikt voor wat we wilden ophalen bij onze inwoners. De volgende fase zetten we juist in op communicatie over het uiteindelijke doel, de omgevingsvisie.

Punten van aandacht voor fase 3:

- Blijven inzetten op het begrijpelijk maken van het nut van de omgevingsvisie;
- Samenwerking binnen de gemeente blijven opzoeken;
- We richtten ons in fase 1 en 2 op participatie met inwoners en richten ons in fase 3 ook op maatschappelijke organisaties en ketenpartners;
- De communicatie over de omgevingsvisie uitbreiden en up-to-date houden. We richtten ons op een heldere uitleg over het participatieproces via de website en middels een nieuwsbrief;
- We hebben nog niet gekeken naar verschillende doelgroepen binnen de groep van inwoners. Daar besteden we in de volgende fase aandacht aan door goed te bekijken of we alle groepen bereiken.

4. PARTICIPATIE FASE 3: TOEKOMSTBEELD

In deze participatiefase betrokken we voor het eerst expliciet onze ketenpartners en maatschappelijke organisaties. Zij gaven input op basis van de ruimtelijke verkenningen (bouwsteen omgevingsvisie fase 2). In een vervolgssessie vertaalden we met hen het concepttoekomstbeeld van Enschede naar verschillende gebieden in Enschede.

Ook in deze fase betrokken we onze inwoners bij de omgevingsvisie. Via een online enquête gaven zij hun mening over dilemma's die zich voordoen bij het vormen van een toekomstbeeld.

PARTICIPATIE MET KETENPARTNERS EN MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES

Op 22 maart en 7 juni 2023 organiseerden we toekomstcarroussels Enschede. De opkomst was groot met ca. 100 deelnemers in totaal en vertegenwoordigers van onder andere:

- Dorps- en wijkraden;
- Buurtkringen;
- Gemeentes uit de regio;
- Provincie;
- Waterschap, natuur- en milieuorganisaties;
- Zorg-, cultuur-, sport- en onderwijsinstellingen;
- Ondernemers;
- Studenten UT

4.1.1 Opbrengst

Na de eerste carroussel bleek een duidelijke voorkeur voor twee van de vier ruimtelijke verkenningen: bronpuntenstad en Internationale corridorstad. Een combinatie van beide verkenningen leek de deelnemers logisch. Ontmoeten, het landschap en verdichten binnen de bestaande stad stonden daarin centraal.

We werden aangemoedigd om gedurfde en vernieuwende keuzes te maken. De lijn die zich aftekende in de voorkeur voor twee verkenningen hielp het team omgevingsvisie om de richting te bepalen voor het toekomstbeeld van Enschede. We haalden commitment op voor het concept toekomstbeeld dat we door de feedback verder aanscherpten.

Een aantal concrete punten kwam bij alle tafels terug:

- Kiezen voor een vernieuwende koers;
- Nog meer ambitie tonen;
- Denk regionaal;
- Denk vanuit de trage laag, mens centraal;
- Waar mogelijk oude structuren herstellen;
- Zoveel mogelijk opgaven combineren door middel van functiemenging;
- Groen en blauwstructuren vormen de basis;
- Groene ruimte is de kracht van Enschede die moeten we koesteren;
- Zet zo veel mogelijk in op vergroenen (ook in de binnenstad);
- Koester het buitengebied en zet het landschap centraal;
- Zet in op inbreiding;
- In alle situaties kun je mogelijkheden tot verdichting zien, in welke vorm dan ook;
- Stimuleer ontmoeting;
- Zet fietsen en wandelen centraal in plaats van de auto;
- Meer verbindingen voor langzaam verkeer;
- Autovrije binnenstad;
- Versterken van het OV is cruciaal voor de toekomst van Enschede.

4.1.2 Geleerde lessen

Het betrekken van ketenpartners met een toekomstcarrousel ervaren we als heel positief. Doordat we werkten in kleine diverse groepen ontstonden er goede discussies. De aanwezigen ervaren het discussiëren in klein groepen als nuttig en prettig.

Beide bijeenkomsten waren een succes. We haalden waardevolle informatie op en de betrokkenheid van belanghebbenden bij de omgevingsvisie groeide. Participatie over de inhoud van het toekomstbeeld op stedelijk niveau is afgerond.

4 PARTICIPATIE MET INWONERS VAN ENSCHEDE

4.2.1 HOE ZIET ENSCHEDE ER IN 2050 UIT?

De omgevingsvisie doet richtinggevende uitspraken voor de toekomst van Enschede. Alle opgaven moeten we op een zo goed mogelijke manier verdelen over de ruimte die er is.

Keuzes maken is noodzakelijk en onze inwoners hielpen daarbij. We enquêteerden online 10 dilemma's. We nodigden uit via onze website, intranet, Instagram en 'mupi's'. Daarnaast heeft wethouder Diepemaat een oproep gedaan via onze socials om mensen aan te sporen hun mening te geven.

1. Groei van inwoners betekent dat we woningen moeten bijbouwen en ook moeten zorgen voor meer werklocaties en voorzieningen. Waar zoeken we die ruimte?

- ☐ De stad is al best druk en vol. We zoeken daarom bouwruimte buiten de stad. Mijn (klein)kind leeft later in een grote groene stad, dus buitengebied is overbodig.

- ☐ We koesteren ons buitengebied, dus gaan we woningen stapelen in de stad. Mijn (klein)kind leeft later in een dichtbebouwde stad en heeft groene ruimte nodig buiten de stad.

2. Meer inwoners leidt tot meer verkeer. Meer voetgangers, meer fietsers, scooters, bussen en auto's. Hoe doen we dat met oog voor leefbaarheid?

- ☐ Plek houden voor de auto in de stad. De wegen in onze gemeente verbeteren en de tweede ring afmaken. Mijn (klein)kind parkeert later voor zijn deur, ook als hij in de stad woont.

- ☐ Auto's weren uit het centrum en inzetten op duurzaam vervoer (lopen, fietsen en openbaar vervoer). Mijn (klein)kind gebruikt later geen auto, of deelt er eentje.

4.2.2 Opbrengst

In totaal leverde de campagne 1867 reacties op, dat is ruim één procent van de Enschedese bevolking (160.000). Inwoners die reageerden kwamen uit de hele gemeente, elk postcodegebied is ongeveer gelijk vertegenwoordigd. Hieronder geven we weer hoe onze huidige inwoners in 2050 willen leven in Enschede.

We koesteren ons buitengebied en stapelen woningen in onze groene autoluwe stad. We mengen de functies die we nodig hebben in Enschede. Zo mixen we wonen en werken. Ook wekken we zelf kleinschalig energie op in de stad. Dat doen we aan of op ons woongebouw. We wonen in een groene omgeving waar we ook recreëren. Daardoor blijft ons buitengebied even groot als nu, met ruimte voor natuur en landbouw. We verhuizen regelmatig binnen onze gemeente. Je woont in de wijk die het beste bij jouw levensfase past.

We kiezen alleen bedrijven die bij onze gemeente passen. En op een plek die past. Bijvoorbeeld in een van onze monumentale fabriekspanden. Ook onze andere historische elementen transformeren met de ontwikkeling mee. We bewegen ons lopend, fietsend en met het openbaar vervoer door Enschede. Daarmee kom je beter, sneller en duurzamer waar je wilt zijn, dan met een auto. We maken veel gebruik van deelvervoer. We zijn een Euregionale trekker en een Twentse metropool. Enschede heeft een aantrekkelijk centrum en is makkelijk bereikbaar. Je vindt er alle voorzieningen zoals winkels, theaters en sportfaciliteiten.

KANAAL	BEREIK	WEERGAVES	KLIKKEN LINKS	LIKES	REACTIES
LinkedIn	4.125			121	4
Advertentie FB/Insta	36.000	90.332	2.597	105	190
Poll 1/ 11 mei	1.00		18		190
Poll 2/ 24 mei	1.100		27		230
FB 1 video Jeroen	4.581			39	82
FB 2 Reminder	5.470			16	22

4.2.3 Geleerde lessen

De dilemma's waren zo gemaakt dat mensen alleen een keuze hoefden te maken tussen A of B. Dit maakte het erg toegankelijk om in te vullen. Daarnaast waren de dilemma's ook beeldend vormgegeven, wat het makkelijker maakte om je in de vragen in te leven.

We ontvingen via e-mail een aantal opmerkingen over de enquête. Ongeveer 5 respondenten gaven aan dat de dilemma's erg zwart-wit waren geformuleerd. Zij misten ruimte voor nuancering. Wij nodigden hen uit die nuancering alsnog te geven. In een volgende enquête of andere participatievorm kunnen we wellicht ruimte voor nuancering inbouwen.

4.2.4 Separate participatie momenten

Naast de door ons zelf georganiseerde participatiemomenten, waren we als omgevingsvisie bij verschillende door anderen georganiseerde bijeenkomsten aanwezig. Daar vertelden we over de visie en haalden input op. We probeerden zo specifieke doelgroepen te bereiken die bij onze eigen bijeenkomsten niet of onvoldoende aanhaakten.

WAT	DOELGROEP	OUTPUT
Dilemma enquête	Studenten	Opgenomen in het geheel en niet te herleiden tot deze doelgroep.
Internationale bijeenkomst	- Culturele verenigingen (organisaties, waarin inwoners met diverse etnisch-culturele achtergronden zich verenigd hebben) - Culturele instellingen (de organisaties die verantwoordelijk zijn voor het creatieve cultuuraanbod)	Deze bijeenkomst leverde vooral een goed gesprek op en geen baanbrekende input. Wel hebben we via deze bijeenkomst de omgevingsvisie bij de culturele verenigingen en instellingen op het netvlies gezet. De deelnemers gaven aan graag mee te denken over de omgevingsvisie. We hebben hen daarom uitgenodigd voor de tweede Toekomstcarrousel.
Workshop Jongerenberaad	VO-ers en MBO-ers	Goede werkgelegenheid nodig, goede OV-verbinding met de Campus, meer groen, meer kleur, meer chill plekken.
Bijeenkomst STAWEL	Vertegenwoordigers buitengebied gemeente Enschede	Meegenomen in de vier verkenningen en uitgenodigd voor beide Toekomstcarrousel.
Lezing Twente op de schop	Geïnteresseerden in stedelijke ontwikkeling	Via Pakhuis Oost geïnformeerd over het omgevingsvisie proces.

5. PARTICIPATIE FASE 4: ONTWERP OMGEVINGSVISIE

In deze participatiefase betrokken we inwoners, onze ketenpartners en maatschappelijke organisaties. Zij gaven input op de zeven leefmilieus.

PARTICIPATIE MET KETENPARTNERS, MAATSCHAPPELIJKE ORGANISATIES EN INWONERS PARTICIPATIEBIJEENKOMST LEEFMILIEUS

Op 29 mei 2024 hebben we een participatiebijeenkomst over leefmilieus georganiseerd. De opkomst was goed (ca. 35 aanwezigen) met vertegenwoordigers van onder andere:

- Dorps- en wijkraden;
- Buurtkringen;
- Ketenpartners;
- Inwoners;
- Ondernemers.

We gingen in gesprek over de verschillende leefmilieus in Enschede. Wat is een leefmilieu? En hoeveel verschillende leefmilieus kent Enschede? Hoe werken we met en aan onze leefmilieus?

We vroegen alle deelnemers om hun woon- of werkplek met een prikker aan te geven op de kaart van Enschede. Zij bleken verspreid over onze gemeente te wonen en te werken. De aanwezigen waren wat dat betreft een goede dwarsdoorsnede van de stad. Deelnemers kozen een leefmilieu om over in gesprek te gaan. Dat gebeurde in kleine groepjes. Ze keken naar de huidige staat van dat leefmilieu en bespraken wat daar in

de toekomst wenselijk is. En hoe dat gerealiseerd kan worden. Elke deelnemer dook op bovenstaande manier in twee leefmilieus die hem/haar aanspraken. Ontmoeten, het landschap en verdichten binnen de bestaande stad namen een centrale plek in. Net als bij de vorige participatiebijeenkomsten.

OPBRENGST

De meeste input komt overeen met de resultaten uit eerdere participatiebijeenkomsten in vorige fasen.

- Denk vanuit de trage laag, mens centraal;
- Groene ruimte is de kracht van Enschede die moeten we koesteren;
- Zet zo veel mogelijk in op vergroenen (ook in de binnenstad);
- Koester het buitengebied en zet het landschap centraal;
- Zet in op inbreiding;
- Stimuleer ontmoeting;
- Zet fietsen en wandelen centraal in plaats van de auto;
- Autovrije binnenstad;
- Richt je op het versterken van het OV.

Dit namen we mee richting het concept omgevingsvisie waaraan we in fase 4 werkten.

Door de participatie ontstond een achtste leefmilieu.

GELEERDE LESSEN

Ook in deze fase was de participatie ervaring heel positief. Doordat we werkten in kleine groepen ontstonden er goede discussies. Dat was waardevol voor de ontwikkeling van de leefmilieus en de omgevingsvisie. Ook de aanwezigen koppelden terug dat zij deze manier van samenwerken als erg prettig ervoeren.

Hoewel we tijdig en breed uitnodigden, kwamen ongeveer 35 mensen van de 200 genodigden. Tijdens het pikken bleek er een goede geografisch spreiding te zijn van de deelnemers. Dat zorgde mede voor een goede bijeenkomst.

SEPARATE PARTICIPATIE MOMENTEN

Ook in deze fase waren we als omgevingsvisie bij verschillende door anderen georganiseerde bijeenkomsten aanwezig. We spraken de jongeren van JONG053 over de toekomst van onze gemeente. Zij namen straatinterviews af bij andere jongeren over de toekomst van Enschede. Hun input bleek overeen te komen met wat we eerder ophaalden bij andere participatie bijeenkomsten.

WAT	DOELGROEP	OUTPUT
Groepsgesprek	JONG053	Een goed gesprek en iets concretere input over leefmilieus dan we ophaalden bij de participatiebijeenkomst die wij organiseerden. De denkrichting van deze groep jongeren komt overeen met die van de participatiebijeenkomst.
Straatinterviews	JONG053	De resultaten komen overeen met wat we tijdens het groepsgesprek ophaalden.
Week van de SHE	Interne en externe collega's	Presentatie waarbij we collega's meenamen in het proces van fase 4 van de omgevingsvisie.

6. PARTICIPATIE FASE 5: VISIE

Fase 5 heet visie en daarin richtten we ons op de terinzagelegging en vaststelling van de omgevingsvisie.

SEPARATE PARTICIPATIE MOMENTEN

We sloten ook in deze fase aan bij JONG053. We vertelden wat we met hun input deden en lieten zien hoe het verwerkt was in de ontwerp omgevingsvisie. Ook werkten we mee aan reels over de omgevingsvisie. Die verspreidden zij via hun socials.

Tijdens de terinzagelegging kregen we reacties en zienswijzen.

De reacties verdeelden we in twee categorieën. Een deel ging over inbreng op omgevingsprogramma/-plan niveau. We adviseerden deze mensen om deel te nemen aan de toekomstige participatie bij hun thema. De tweede categorie ging over de participatie en communicatie. Met deze mensen kwamen we via e-mailgesprekken tot een afronding van hun vraag.

In een zienswijzeverslag verwerkten we alle zienswijzen en onze reacties. De zienswijzen gaven geen aanleiding om de omgevingsvisie inhoudelijk te wijzigen. Een aantal gaf wel aanleiding om woorden te definiëren en/of een formulering iets aan te passen. In een overzicht documenteerden we alle ingekomen reacties en zienswijzen en onze reacties daarop.

Na vaststelling is de omgevingsvisie openbaar via het Digitale Stelsel Omgevingswet.

Concept & teksten Gemeente Enschede, Team omgevingsvisie

Datum April 2025

Aan dit document kunnen geen rechten worden ontleend.

ENSCHDE